

SENTRUM

Innholdsfortegnelse

Innledning: Oslo - byen for alle.....	s. 3
Minoriteters rettigheter.....	s. 4
Økonomisk utenforskap	s. 7
Human asyl- og flyktningpolitikk	s. 7
Funksjonshemmedes rettigheter	s. 8
Klima, natur og miljø	s. 12
Byutvikling	s. 16
Næring, arbeid, skatt og utbygging.....	s. 17
Helse og omsorg	s. 21
Småbarnstid.....	s. 28
Skole og utdanning	s. 29
Studentbyen Oslo.....	s. 33
Religions- og livssynspolitikk.....	s. 34
Idrett, kultur og frivillighet	s. 34
Beredskap og sikkerhet	s. 36
Demokrati og medborgerskap	s. 37

Innledning: Oslo - byen for alle

Partiet Sentrum vil at Oslo skal være en by for alle. Alle skal ha like muligheter i byen vår uavhengig av funksjonsevne, legning, kjønnsidentitet, etnisk opprinnelse, hudfarge, tro, livssyn eller annen minoritetstilhørighet. Vi vil ha et rettferdig lokalsamfunn hvor vi ser på mangfold som en styrke for byen vår.

Vi bygger all vår politikk på menneskerettighetene og FNs bærekraftsmål. FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030.

Menneskerettigheter er rettigheter alle mennesker har, uavhengig av kjønn, alder, legning, funksjonsevne, livssyn, nasjonalitet eller hvor i verden de bor. Dessverre er det flere grupper i Norge og Oslo som får rettighetene sine brutt. Det vil vi gjøre noe med. Vi vil gjøre Oslo til en foregangskommune på menneskerettigheter.

Klimakrisen er vår tids største utfordring og truer livsgrunnlaget til fremtidige generasjoner. Oslo må fortsette å vise vei i det grønne skiftet gjennom å kutte klimagassutslipp, verne natur og grøntområder, redusere forbruket, satse på grønne næringer og sørge for at det alltid lønner seg å velge grønt.

Vi er et livssynsåpent parti, uten tilknytning til noen bestemt religion eller livssyn. Religiøs tilknytning er en menneskerett og vi mener det er fellesskapets oppgave å legge til rette for utøvelse av tro og livssyn.

Partiet Sentrum er et blokkuavhengig parti. Det vil si at vi kan samarbeide med begge sider i politikken. Gjennomslag for sakene våre er alltid det viktigste.

Kampen mot utenforskap er vår sak nummer én. Vi vil stå opp mot alle former for diskriminering, og jobbe for like rettigheter og muligheter for alle.

Nedenfor følger et omfattende program som viser hvordan vi vil gjøre våre politiske ambisjoner til konkret politikk i Oslo de neste fire årene. Våre ti viktigste saker, som vil ha særlig prioritet i forhandling om byrådsrett, er som følger:

- Bekjempe rasismen i byen vår. Oslo skal være en aktiv antirasistisk by. Mangfold er en styrke for byen vår som vi vil heie frem. Lokalpolitikere må bruke sin makt til å bekjempe rasismen.
- En likestillingsrevolusjon for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Universell utforming må være standarden for all byutvikling, offentlige bygg og offentlig kommunikasjon

- Oslo skal ha en sentral finansiering og tildeling av BPA, slik at BPA blir tilgjengelig i stort nok monn til alle som trenger det
- En skole for alle elever. Lærernes arbeidsvilkår og lønn må styrkes, og skolen må gjøres tilgjengelig for alle. Alle skal få et like godt opplæringstilbud, uavhengig av hvor i byen de bor
- Offensiv klima- og miljøpolitikk. Klimakrisen er vår tids største utfordring, og må tas på høyeste alvor. Vi trenger flere klima- og miljøtiltak, samtidig som vi verner naturen. Oslo har et særlig ansvar for å gjøre en reell innsats for livet i Oslofjorden
- En by der alle skal ha muligheten til å ha et hjem de kan bo i over tid, uten å være avhengig av arv eller millionlønn. Flere boliger må bygges, flere eieformer være mulig, og utleiemarkedet må kontrolleres
- En livssynsåpen by, der det er rom og trygghet for å praktisere tro og livssyn. Religiøst mangfold er en synlig og naturlig del av bybildet
- Et løft for helse- og omsorgstjenester i Oslo. Alle skal være trygg på at man får god og rask hjelp, uavhengig av størrelse på lommeboken, alder eller minoritetstilhørighet.
- En gjennomtenkt og bærekraftig byutvikling, som tar hensyn til hele mennesket når nye strøk bygges ut. Universell utforming og servicetilbud må være med fra starten av
- Et Oslo med levende lokalmiljø, lokal innflytelse på lokale politiske spørsmål, og bydelsutvalg med en forutsigbar økonomi og innflytelse

Minoriteters rettigheter

Noe av det aller viktigste vi kan gjøre for å bekjempe utenforskap i byen vår er å styrke minoriteters rettigheter og motarbeide diskriminering. For mange mennesker som tilhører ulike minoritetsgrupper opplever brudd på grunnleggende rettigheter.

Funksjonshemmede er Norges største minoritet og en av de mest diskriminerte gruppene. Oslo trenger en likestillings-revolusjon for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Se side 7.

Kampen mot rasisme

I Oslo har vi et bredt mangfold av mennesker fra ulike land og kulturer. Dette mangfoldet er en styrke for byen vår som vi skal heie frem. Men dessverre blir alt for mange mennesker utsatt for rasisme i Oslo. Partiet Sentrum vil at Oslo skal være en aktiv antirasistisk by.

Rasisme skaper avmaktsfølelse, gir negative helseeffekter og hemmer skoleprestasjoner, videre utdanning og arbeidsmuligheter. Undersøkelser viser at veldig mange opplever rasisme også i møte med Oslo kommune, både som tjenesteyter og arbeidsgiver.

Eksempelvis medfører diskriminering i ansettelsesprosesser at kvalifiserte personer med minoritetsbakgrunn har vanskeligere for å komme seg inn i arbeidslivet. Det utfordrer grunnleggende likhetsidealer i det norske samfunnet og må tas alvorlig.

Partiet Sentrum vil:

- innføre anonyme søkeprosess til kommunale stillinger slik at alle har lik mulighet til å komme inn på intervju
- at lokale politikere skal ha mot til å påpeke rasisme der det skjer, og bruke sin makt og innflytelse til å motarbeide den
- videreføre forsøkene med kvitteringsordning i politiet, med sikte på å gjøre det til en permanent ordning i hele byen
- legge til rette for vennlige, forebyggende tiltak mellom politiet og ungdom på østkanten. Dialogarbeid for å gjenreise tilliten mellom politiet og bredden av ungdom er viktig. Ungdom over hele byen har rett til å møte et politi som vil ivareta deres rettigheter og behov for trygghet
- opprette et kommunalt antirasistisk fond som organisasjoner som jobber mot rasisme kan søke om støtte fra
- opprette et ressurscenter for personer som utsettes for rasisme i samfunnet i Oslo, som gir tilgang til juridisk veiledning og psykologisk bistand, og som kan samle faglig kompetanse og innhente mer kunnskap om omfang av og former for rasisme
- styrke ordningen med minoritetsrådgivere i skolen
- bekjempe rasismen på byens utesteder gjennom å øke antallet diskrimineringskontroller og vurdere muligheten for å inndra skjenkebevilgningene til utesteder med diskriminerende praksis
- ikke leie ut kommunens lokaler til rasistiske, islamofobe, antisemittiske eller høyreekstreme organisasjoner
- styrke kommunenes samarbeid med kompetente antirasistiske organisasjoner og andre frivillige aktører som arbeider mot rasisme
- øke bevisstheten rundt rasisme i skolen gjennom innføring av kurs etter modell fra rosa kompetanse, og gi lærerne verktøy for å håndtere rasisme i klasserommet
- bygge flere møtepunkt på tvers av skillelinjer i befolkningen, slik at mennesker med forskjellig bakgrunn blir bedre kjent med hverandre, og barrierer brytes ned

LHBTI+-personers rettigheter

I Oslo skal alle føle seg trygge og få rettighetene sine oppfylt uavhengig av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Angrepet ved London pub

25. juni 2022 viser at skeive er ekstra utsatt for hatytringer, vold og angrep. Partiet Sentrum vil jobbe for å bekjempe all undertrykking og diskriminering av skeive i byen vår.

Partiet Sentrum vil:

- sørge for kjønnsnøytrale toaletter i tillegg til vanlige kjønnsdelte toaletter i alle kommunale nybygg
- styrke helse- og behandlingstilbudet til transpersoner i kommunehelsetjenesten
- utarbeide en ny handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold i Oslo
- legge til rette for lokale skeive organisasjoner sitt arbeid
- kartlegge ofre og berørte fra terrorangrepet 25. juni 2022 og deres behov, og sørge for at de får et kvalitetssikret tilbud i bydelene

Religiøse minoriteter

Tros- og livssynsmangfoldet i Norge har økt de siste tiårene. Vi må legge til rette for at alle skal kunne praktisere sin tro og sitt livssyn. Se side 25 for vår tro- og livssynspolitikk.

Partiet Sentrum vil:

- styrke religiøse minoritetsgrupper
- utarbeide en ny handlingsplan tilpasset for religiøse minoriteter i Oslo
- legge til rette for lokale religiøse organisasjoner sitt arbeid
- styrke finansiering av religiøse minoriteters barnehage- og skoletilbud

Nasjonale minoriteter

I Norge er det fem nasjonale minoriteter: kvener/norskfinner, jøder, skogfinner, romer og romanifolk/tatere. Norge har ratifisert Europarådets konvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter og Minoritetsspråkpakten. Partiet Sentrum mener at målsettingen i disse konvensjonene må utgjøre rammen i Oslos arbeid for nasjonale minoriteters rettigheter.

Partiet sentrum vil:

- gjennomføre et kommunalt kompetanseløft om nasjonale minoriteter
- sikre tilrettelagt undervisning for taterne/romanifolket i deres reiseperioder
- jobbe for at kunnskap om nasjonale minoriteter inkluderes i lærerutdanningen og som pensum på grunnskolen

Urfolks rettigheter

Selv om det bor mange samer i Oslo er de svært lite synlig i bybildet. Partiet Sentrum ønsker at bystyret løfter urfolks rettigheter høyere på agendaen. Det må gis rom og plass til samisk kultur og identitet. Urfolks rettigheter i Oslo må styrkes og utdanningstilbudet sikres.

Partiet Sentrum vil:

- at alle barn med samisk bakgrunn skal ha tilgang på morsmålsundervisning
- styrke finansiering av det samiske barnehage- og skoletilbudet
- sørge for at alle videregående skoler får årlig besøk av samiske veivisere
- tilby transport til Samisk barnehage for barnehagebarn fra hele byen, og sørge for gode parkeringsmuligheter i umiddelbar nærhet
- sikre at alle barn og unge i Oslo kommune blir kjent med samisk språk og kultur

Økonomisk utenforskap

Oslo er en by med store økonomiske forskjeller og flere lever med vedvarende lavinntekt. Vedvarende lavinntekt har store konsekvenser for enkeltmennesker i byen vår. Det påvirker både livssituasjonen og mulighet for samfunnsdeltagelse negativt.

Kraftig prisvekst og skyhøye strømpriser har gjort situasjonen enda mer kritisk for mange. For Partiet Sentrum er det en viktig politisk prioritet de neste årene å løfte så mange som mulig ut av vedvarende lavinntekt.

Partiet Sentrum vil:

- gjennomføre et kommunalt krafttak mot vedvarende lavinntekt
- at Oslo ikke skal gi fratrekk i bostøtte i måneder med tre utbetalingsdager
- sørge for at alle har en anstendig og trygg inntekt som det er mulig å leve av uavhengig av arbeidsevne
- styrke lokalkontorene til NAV slik at de kan hjelpe flere ut i arbeid, spesielt de med redusert arbeidsevne
- sørge for at hjemløse i Oslo får tak over hodet og dekket grunnleggende behov
- holde verdier av egen bolig konsekvent utenfor beregning av sosialhjelp
- at de som trenger det skal gis bistand til ferie og fritidsaktiviteter
- holde kommunale avgifter, inkludert beboerparkering, på et minimumsnivå når privatøkonomien for mange er under særlig press

Human asyl- og flyktningepolitikk

Partiet Sentrum vil føre en human, raus og rettferdig asyl- og innvandringspolitikk. Flyktninger som kommer til byen vår skal oppleve trygghet og ivaretagelse. God språkopplæring og et velfungerende integreringssystem er viktig. Videre må mulighetene for likeverdig deltagelse i kultur og fritidsaktiviteter sikres.

Partiet Sentrum vil:

- sikre papirløse rett til helsehjelp
- ta imot minst det antallet flyktninger staten ber Oslo kommune om
- påvirke regjeringen til å ta imot flere flyktninger
- sørge for alle flyktninger får egnet boenhet, tilpasset deres funksjonsevne
- være en foregangsby på mottakelse av flyktninger med nedsatt funksjonsevne
- arbeide for et godt tilbud med norskopplæring
- jobbe for at godkjent språkprøve B1 ikke skal gjelde som krav for statsborgerskap
- tilpasse opplæring og innføring i norsk og samfunnskunnskap for alle flyktninger, også etter endt introduksjonsprogram for de som trenger det
- gi kultur tilpassede introduksjon moduler og foreldreveiledning på morsmål
- tilby arbeidskvalifiserende kurs med kort vei til arbeidsmarkedet. Kommunen skal være et integreringsfyrtårn, og tilby flere avtaler om praksisplasser, samt jobbe for at private tjenestetilbydere kommunen benytter skal gjøre det samme.
- opprette mentorordning med veiledning i hverdagslivet
- tilby introduksjonskurs også for familiegjenforente
- gi gratis månedskort for kollektivtransport i Oslo for alle papirløse og alle asylsøkere
- sikre god tilgang på tolketjenesten
- gi tilgang på skole og utdanning til alle, uavhengig av oppholdsstatus
- sikre at innvandrere med nedsatt hørsel får lære både norsk og norsk tegnspråk
- øke antall skoleplasser til fagutdanning som for eksempel helsefagarbeider for voksne

Funksjonshemmedes rettigheter

Partiet Sentrum arbeider for et funksjonsfremmende og universelt utformet samfunn. Likestilling for mennesker med nedsatt funksjonsevne gjennomsyrrer all politikken vår. Vi ønsker et særlig fokus på dette feltet, og i dette kapittelet er noe av politikken på feltet. Samtidig løfter vi frem funksjonshemmede rettigheter gjennomgående innenfor alle saksfelt, derfor finnes også mange punkter i øvrige deler av programmet.

Funksjonshemmede er Norges største minoritet, og de som av oss med nedsatt funksjonsevne blir utsatt for grov systematisk diskriminering og segregering. Det fører til et alvorlig utenforskap for mange av oss med nedsatt funksjonsevne.

For å bekjempe diskrimineringen må vi starte i tidlig alder. For å oppnå likestilling for alle er vi avhengig av endringer på systemnivå, både i holdninger og i praksis. Alle skal ha rett og mulighet til å bestemme over eget liv, ta den

utdanningen man vil og være i arbeid, i tillegg til å ha en aktiv fritid og delta i samfunns- og kulturlivet.

Mange funksjonshemmede har dårligere livskvalitet, helsetilbud og økonomiske levekår på grunn av diskriminering, for svakt velferdstilbud og ekstrautgifter som følger med det å leve med en funksjonsnedsettelse. Eksempler på slike ekstrautgifter i dag er økte bo kostnader, ekstra transportutgifter og høye egenandeler.

Vi vil gjøre hverdagen enklere for alle som lever med en funksjonsnedsettelse, også familier som har barn med alvorlig sykdom, skade eller funksjonsnedsettelse. Et tydelig lovverk som sikrer pårørende og omsorgspersoner rett på omsorgstønad må på plass. Frem til dette skjer nasjonalt, må kommunen være tydelig på lokal praksis.

Partiet Sentrum vil:

- at kommunen viderefører å legge FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med funksjonsnedsettelser (CRPD) til grunn for alt arbeid
- presse Stortinget til å inkorporere CRPD i menneskerettighetsloven, og fjerne tolkningserklæringene
- at flere med funksjonsnedsettelse skal gis mulighet for et arbeid som oppleves meningsfullt, for arbeidsrettede aktiviteter og dagtilbud. Kommunen skal gå foran som et godt eksempel på mangfoldig arbeidskollegium
- sørge for at alle har en anstendig og trygg inntekt som det er mulig å leve av uavhengig av arbeidsevne
- at Oslo skal være en universelt utformet by senest innen 2030, og at bystyret kontinuerlig følger opp dette med økonomisk bevilgninger
- at alle offentlig, digitale plattformer skal være universelt utformet
- at pårørende og omsorgspersoner som yter særlig tyngende omsorgs- og pleieoppgaver, som ellers måtte ha vært utført av kommunen, skal få omsorgstønad
- jobbe for en utvidet, oppdatert og digital løsning for ledsagerbevis uten aldersgrense
- sikre videreføring av kommunens råd for personer med nedsatt funksjonsevne, og at utvalget får reell medvirkning
- at alle kommunale boliger skal være fysisk tilgjengelige og universelt utformet for alle
- at ingen funksjonshemmede skal bo på sykehjem eller institusjonslignende boliger mot sin vilje, men sikres reell mulighet til å selv velge hvor en vil bo. Kommunen skal heller ikke foreslå å plassere mennesker under 67 år på sykehjem eller institusjonslignende boliger
- at alle unge som er plassert på institusjon mot sin vilje skal få tilbud om BPA som fullverdig erstatning

- styrke samarbeidet med spesialisthelsetjenesten, og sørge for at funksjonshemmedes egen kunnskap blir lyttet til
- at Oslo kommune utarbeider systemer for en god og aktiv dialog med pårørende, så man slipper å gå til media for å nå frem. Dette gjøres ved prøveprosjekt i fem bydeler. Prosjektene skal gjennomføres og evalueres innen 2027
- at det skal være mulig for kommunens innbyggere å kommunisere med kommunen skriftlig. Digitale og fysiske møter skal tekstes eller skrivetolkes
- sikre tilgjengelige og tilstedeværende hørselskontakt og synskontakt i kommunen
- at Oslo kommune styrker sin hørsels-, og synspedagogiske kompetanse
- at Oslo kommune sikrer sin kompetanse på ASK
- sikre at kommunens saksbehandlere følger bestemmelsene i CRPD
- at Oslo kommunes voksenopplæringstilbud ved Nydalen styrkes betraktelig slik at ventetiden blir kortere
- sikre at Oslo kommune følger kravene i TEK 17 og sikre at ledefelt brukes riktig
- sikre universell utforming i all arealplanlegging. Det skal ikke gis dispensasjon fra lovverk, konsesjonsvilkår og standarder knyttet til universell utforming
- at ordningen med arbeids- og utdanningsreiser utvides til å også omfatte transport for funksjonshemmede foreldre for å følge barn til og fra barnehage, skole og utdanning
- sørge for flere tilrettelagte arbeidsplasser i ordinære bedrifter
- sørge for at det avsettes nok midler til å dekke behovet for funksjonsassistanse for søkere gjennom hele året
- *se også andre kapitler for vår funksis-politikk på ulike felt*

Brukerstyrt personlig assistent

For mange av oss med nedsatt funksjonsevne er brukerstyrt personlig assistanse en forutsetning for å kunne leve gode og selvstendige liv. BPA skal sørge for at mennesker med funksjonsnedsettelse får de samme mulighetene til å delta i samfunnet på lik linje med andre. Slik det er i dag får mange et mye dårligere tilbud enn det de trenger. Det skaper utenforskap. BPA er ikke en luksus tjeneste, men en nødvendig forutsetning for at folk skal få oppfylt sine grunnleggende menneskerettigheter. Det er brukeren selv, sammen med spesialisthelsetjenesten, som vet best hvordan behovet er. Dette skal vektlegges sterkt når tildeling blir gjort.

BPA i alle livsfaser er viktig. Selvstendighet uavhengig av alder er en forutsetning for å leve gode liv. Sånn det er i dag får mange barn og unge avslag på BPA fordi kommunen mener det er foreldrenes jobb. Partiet Sentrum vil at alle skal få dekket det assistansebehovet en har, det innebærer at BPA innvilges på flere arenaer enn det som er vanlig i dag, for eksempel skole og barnehage.

Det er viktig at ordninger som for eksempel støttekontakt ikke erstatter BPA for de som trenger BPA. Når Oslo kommune prioriterer støttekontakt fremfor å innvilge BPA prioriterer kommunen også et mindre seriøst arbeidsliv, ettersom støttekontakt har betydelig dårligere arbeidsvilkår, deriblant sykepenger og feriepenger.

I dag får mange mindre BPA-timer enn en har behov for spesielt dersom en bor sammen med en partner. Det er også egenandel på den delen av BPA-tilbudet som går på husarbeid og praktisk bistand. Egenandelen beregnes ut fra både din egen og samboers inntekt. Partiet Sentrum mener at det ikke bør være noen egenandel på BPA, ingen andre betaler for å lage middag selv eller vaske egne klær, og en samboer skal ikke påvirke BPA-tilbudet til den enkelte bruker negativt. Funksjonshemmede er ekstra utsatt for vold og overgrep, og en skal kunne være selvstendig også uten sin egen partner.

Partiet Sentrum vil:

- sørge for at brukerstyrt personlig assistent (BPA) blir et reelt likestillings verktøy på alle arenaer for alle som har et assistansebehov
- at kommunen ikke skal ta egenandel på BPA eller andre velferdstjenester
- innføre en felles finansiering og standard for BPA for hele Oslo og vurdere sentralisert saksbehandling
- at bydelene skal ha lik tildelingspraksis på BPA, i betydningen at bydelene som gir mindre enn et tilstrekkelig antall bistand timer, skal måtte legge seg på linje med bydelene som gir et høyere antall
- saksbehandlere må følge bestemmelsene i CRPD
- at kommunen sørger for at både kommunens egen BPA-ordning og alle BPA-anbudsavtaler er i tråd med intensjonen i loven, inkludert mulighetene til å reise ut av kommunen uten begrensninger
- at kommunen sikrer at alle som har rett til BPA får tilstrekkelig antall assistanse timer til å leve et selvstendig og likestilt liv og delta i samfunnet
- at kommunen innfrir sin plikt til å tilby BPA også til dem som har et mindre assistansebehov
- at det individuelle assistansebehovet ligger til grunn for tildeling av BPA
- Åpne for at BPA kan brukes til hjelp til inntektsbringende aktiviteter, som honorerte verv og enkeltpersonforetak
- at alle skal få assistansen en har behov for uavhengig av kjønn
- at rettighet til BPA ikke faller bort når man fyller 67 år
- opprettholde fritt brukervalg for de som har behov for BPA
- sørge for at det blir gitt god opplæring i arbeidsleder ansvaret som følger av et BPA-vedtak for de som ønsker det

Klima, natur og miljø

Klimakrisen er vår tids største utfordring. Den truer både mennesker, natur og det biologiske mangfoldet. Partiet Sentrum vil at Oslo skal fortsette å vise vei i det grønne skiftet. Vi må kutte mer i klimagassutslipp og verne om vår dyrebare natur og grøntområder.

Oslo skal redusere direkte utslipp med 95 prosent innen 2030 sammenlignet med 2009-nivå. Det krever at vi har folkevalgte politikere som evner å prioritere virkningsfulle klimatiltak. Partiet Sentrum vil jobbe for en offensiv og rettferdig klima- og miljøpolitikk.

Transport

Veitrafikken står for over 50 prosent av klimagassutslippene i Oslo, og er dermed den sektoren med størst utslipp i hovedstaden. For Partiet Sentrum er det viktigste universell utforming av kollektivtransporten og å fortsette utbygging av gang- og sykkelveier.

For å lykkes med målsetningen om kraftig reduksjon i biltrafikken, er det viktig at alle får mulighet til å ta del i den grønne omstillingen. Universell utforming av kollektivtransport, holdeplasser, fortau, gangveier og annen infrastruktur er en absolutt forutsetning for dette. I tillegg mener vi det er behov for flere HC-plasser enn i dag og TT-kort ordningen må styrkes.

Partiet Sentrum vil:

- at all offentlig transport og tilhørende infrastruktur skal være universelt utformet
- at fotgjengere, syklistene og kollektivt skal ha hovedprioriteten i utvikling av bybildet
- prioritere bærekraftig, trafiksikker og menneskevennlig by- og tettstedsutvikling
- stille strengere krav til Ruter om universell utforming og tilgjengelighet
- samarbeide med næringslivet om å gjøre det attraktivt å bytte til utslippsfrie kjøretøy
- jobbe for at det alltid skal være billigere å velge kollektivtransport fremfor bil
- Jobbe for at Volvatsvingen skal inkluderes i Fornebu-banen, for å kunne øke frekvensen på T-banens linje 4
- fremskynde prosessen med bygging av ny sentrumstunnel for T-banen
- fortsette å fremme lav- og nullutslippsteknologi i varetransport ved redusert sats for bompenger
- sikre rask snørydding og strøing av gater og fortau, slik at ingen blir isolert
- aktivt bruke offentlige innkjøp til å fremme nullutslippsteknologi

- støtte innføring av nullutslippssone innenfor ring 2 inkludert en unntaksordning slik at det ikke rammer funksjonshemmedes bevegelsesfrihet
- kommunen må sikre at regelverk om bilfrie sentrumsområder ikke ekskluderer funksjonshemmede
- prioritere universell utforming av el-ladestasjoner, og fortsette utbyggingen av el-billadere over hele Oslo og hydrogen-fyllingsstasjoner
- motarbeide store nye veiutbygginger som øker biltrafikken
- jobbe for lavere fartsgrense ved hovedinnfartsårer
- gjennomføre prøveprosjekt med automatisk fartskontroll i bygater
- gjennomføre en massiv satsing på sykkelveier og sykkelparkering
- Møte Cruisenæringen med tydelige klimakrav, og en forventning om at cruiseturister skal tilføre byen økonomisk vekst forutsettes for at skipene skal få komme på besøk. Krav om landstrøm og lang nok anløpstid til at gjestene legger igjen penger hos det lokale næringslivet må være en forutsetning
- øke antallet og andelen HC-plasser betraktelig
- opprette klasse B HC-parkeringer som kan benyttes av personer med kortvarige eller mindre behov, personer med vanlig HC-kort kan bruke både vanlige HC-plasser og HC klasse B, en forutsetning for å opprette klasse B må være at det ikke går på bekostning av de ordinære HC-plassene
- sørge for at det er minst 10% HC-plasser i alle nye areal- og reguleringsplaner
- ha en gjennomgang av Bymiljøetatens saksbehandling av tildeling av HC-kort
- styrke TT-ordningen og sørge for at brukere med TT-kort fritt kan velge mellom ulike taxiselskaper, og sørge for flere taxier tilpasset rullestolbrukere
- tillate taxier med TT-kjøring å kjøre i kollektivgater og helt til døren for de som har behov for det uten å bli bøtelagt
- at egenandel for TT-transport ikke skal være høyere enn Ruters billettpriser
- fjerne taket på antall TT-reiser
- at TT-kort skal kunne brukes på tvers av kommunegrenser
- sørge for at TT-kunder kommer seg like raskt frem som ordinær kollektivtransport, samkjøring skal være underordnet framkommelighet
- jobbe for at Oslo Bystyre må vedta nødvendige unntak i handlingsprogrammet for bilfritt byliv som sikrer den nødvendige dør til dør transporten, herunder nødvendig assistanse og ledsaging også i bilfrie soner
- legge til rette for økt sykkelbruk med gjennomgående sykkelveier adskilt fra gående
- arbeide for bedre pendlerparkeringer langs viktige kollektivpunkt utenfor sentrum

- utvide ordningen med Rosa busser til flere av bydelene
- styrke bildelingsordningene med flere reserverte parkeringsplasser og ladestasjoner
- utvide Ruters Rufus-billetttilbud til å også gjelde for AKS, VGS og fritidsklubber
- stramme inn regelverket for små elektriske kjøretøy som el-sparkesykkel, og i tett samarbeid med rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne, funksjonshemmedes organisasjoner og andre relevante aktører finne en holdbar og varig løsning slik at funksjonshemmede og øvrige fotgjengere får fortauene tilbake
- at parkering av el-sparkesykler skal skje i klart definerte parkeringsplasser utenfor gangarealer. De må være godt visuelt og taktilt merkede områder, og ikke minst må de være plassert godt utenfor gangbanen
- heve den øvre aldersgrensen på Ruters studentrabatt
- redusere flyreiser i kommunal regi
- opprettholde piggdekkavgift og miljøfartsgrenser
- sørge for at gangfelt, fortau og andre områder en ferdes er brede nok til at alle kan bruke de, også de av oss som bruker ulike hjelpemidler
- oppgradere t-banestasjoner så de er universelt utformet og tilgjengelig for alle
- først prioritere t-banestasjonene med mest omfattende mangler
- sikre et prisnivå på billetter som gjør at alle har råd til å reise kollektivt
- at Oslo kommunes ansatte får kjøregodtgjørelse etter statens satser for kjøregodtgjørelse også for sykling
- vente på Sporveiens kartlegging før det fastsettes et konkret beløp til universell utforming av kollektivtransporten i byen vår
- sørge for at bystyrets vedtak om at ved tildeling av HC-kort og utforming av HC-plasser skal CRPD ligge til grunn følges opp

Sirkulærøkonomi

Bærekraftig forbruk og produksjon handler om å gjøre mer med mindre ressurser. I dag forbraker vi mye mer enn hva som er bærekraftig for både miljøet og naturen. Oslo er nødt til å ta grep for å fart på overgangen til en mer sirkulær økonomi.

Partiet Sentrum vil:

- optimaliserer utnyttelsen av eksisterende bygg og alltid vurdere gjenbruk/rehabilitering/universell utforming av gamle bygg før det fattes nye, store investeringsbeslutninger
- at ved kommunale nybygg og renoveringer skal energioptimalisering og fornybar energiproduksjon være sentralt
- etablere flere små gjenbruksstasjoner over hele byen
- utvide åpningstidene på de eksisterende gjenbruksstasjonene

- at kommunen prioriterer gjenbruk og sirkulærøkonomi ved investeringer og kommunale anskaffelser
- stimulere til økt kildesortering, gjenbruk og reparasjon
- legge til rette for private og frivillige aktører innenfor gjenbruk og reparasjon
- at Oslo kommune styrker utlånsordninger, som f.eks. BUA

Oslofjorden

Partiet Sentrum mener at det trengs en redningsaksjon for Oslofjorden. Situasjonen er kritisk og selv om Oslo kommune ikke kan redde fjorden alene er vi nødt til å ta en lederrolle i arbeidet. Partiet Sentrum vil være en offensiv pådriver i dette arbeidet.

Partiet Sentrum vil:

- gjennomføre en storstilt redningsaksjon for Oslofjorden
- i samarbeid med nærliggende kommuner og staten kutte utslipp og redusere plastforurensing i Oslofjorden
- sørge for at flere av badestrendene i Oslo blir Blått Flagg-sertifisert
- gjenåpne bekker og elver i Oslo og sikre friluftsområder i tilknytning til disse
- arbeide for fosfor- og nitrogengjenvinning langs hele fjorden

Natur, grøntområder og biologisk mangfold

Naturmangfoldet er noe av det viktigste vi har. Dessverre er det under kraftig press fra blant annet massiv nedbygging og klimagassutslipp. Partiet Sentrum vil prioritere flere grøntområder og parker i byen vår, og naturen må vernes om.

Partiet Sentrum vil:

- at all ny byutvikling og utbygging foregår i allerede bebygde areal
- verne om alle grøntområder i byen vår
- øke driftsstandarden i parkene
- jobbe for å etablere flere nye parker og grøntområder
- bevare markagrensa
- støtte forslag om å innføre "parkagrense" for å gi parker og grøntområder i byen vår et sterkt vern enn det har i dag
- jobbe for etablering av nasjonalpark i Østmarka og Nordmarka
- bevare ulv i ulvesonen

Grønt næringsliv

Næringspolitikken skal stimulere til økt verdiskapning, flere arbeidsplasser og et godt handels- og servicetilbud til kommunens innbyggere og tilreisende. Det må satses på nyskapende, grønn næringspolitikk. Se side 13 for vår næring-, arbeid- og skattepolitikk.

Karbonfangst og lagring

Parallelt med å kutte egne klimagassutslipp og binde opp utslipp gjennom verving av natur bør vi bruke teknologien som er utviklet innenfor karbonfangst- og lagring. Dette må ikke erstatte andre klima- og miljøtiltak, men utgjør et viktig supplement.

Partiet Sentrum vil:

- fullføre karbonfangstanlegget på Klemetsrud
- etablere et lignende anlegg på Haraldrud når forbrenningsanlegget skal fornyes

Byutvikling

Partiet Sentrum vil arbeide for en inkluderende, menneskevennlig og trygg by.

Vi vil arbeide for økonomisk, miljømessig og sosial og bærekraft.

Gjennom deltakelse, samarbeid og god arkitektur skal byen bidra til trivsel, og gi attraktive, funksjonelle og universelt utformede bygninger og uterom. (jf. *Arkitekturpolitikk for Oslo*)

Mål for utvikling av byen vår

En by som setter menneskelige behov i sentrum

- Legge til rette for at mennesker som bor i byen, og i lokalsamfunn i byen, kan delta i planprosesser og påvirke forhold i eget nærmiljøet og i byen som helhet
- Følge opp Oslo kommunes strategi for universell utforming og at bystyret kontinuerlig følger opp strategien med økonomiske bevilgninger

En by med gode byrom og møteplasser

- Oslo skal ha et mangfold av gode byrom med velfungerende forbindelser imellom.
Gode fellesskapsløsninger forutsetter universell utforming. Også parker og grøntområder skal være tilgjengelige for alle.

En by med varierte og gode bomiljøer

- Et variert boligtilbud, med inkluderende og tilgjengelige nabolag, med kort avstand til grønne uterom, kollektivtransport og gang- og sykkelveier.
- Skoler og barnehager, og nærings- og servicetilbud integreres i nabolaget.
- Et variert boligtilbud tilpasset ulike boformer. Dette kan være kollektiv- og generasjonsboliger, selvbyggerboliger og byøkologiske

boligprosjekter. Nyskapende boligkonsepter vil kunne gi mer inkludering, nabofelleskap og deling og motvirke ensomhet.

En by med funksjonsblanding og flerbruk, kreativitet og nye næringer

- Flerbruk, sambruk og funksjonsblanding er viktig for en bærekraftig byutvikling, og kan gi en bedre arealutnyttelse. Et bygg kan for eksempel ha både næringer, kunnskapsbedrifter, servering og kulturtilbud under samme tak.

Næring, arbeid, skatt og utbygging

En næringsvennlig hovedstad

Oslo skal være Norges mest næringsvennlige by. For et parti som bygger all politikken vår rundt FNs bærekraftsmål er det viktig å prioritere økonomisk bærekraft. Oslo kommune skal være en aktiv tilrettelegger for et bredt og mangfoldig næringsliv. Det må føres en kunnskapsbasert politikk som styrker byens private næringsliv.

Næringspolitikken skal stimulere til økt verdiskapning, flere arbeidsplasser og et godt handels- og servicetilbud til kommunens innbyggere og tilreisende. Det må satses på nyskapende, grønn næringspolitikk som skaper konkurransekraft for næringslivet.

Partiet Sentrum vil:

- at kommunen jobber aktiv med næringsutviklingsarbeid som del av lokalsamfunnsutviklingen
- at samarbeidet med ulike næringsforeninger og senterforeninger styrkes
- at Oslo kommune gjennomfører en kartlegging av næringslivets kår i Oslo, ved å innhente informasjon fra næringslivets store og små aktører, og på bakgrunn av denne utarbeider og vedtar en grønn vekst- og utviklingsstrategi
- At Oslo kommune skal være en forutsigbar og pålitelig samarbeidspartner for næringslivet i byen
- at dialog og samarbeid med næringslivet er forankret i Oslo kommunes administrative og politiske ledelse
- invitere lokalt næringsliv til grønt næringsutvalg på bydelsnivå, for samarbeid med bydelen og lokalt næringsliv om grep som kan fremskynde det grønne skiftet i nærmiljøet
- gjøre Oslo kommune attraktiv for nyetableringer gjennom raskere og mer effektive planprosesser, som samtidig ikke går på bekostning av nødvendige høringer og konsekvensutredninger

- at bærekraft og innovasjon skal vektlegges for kommunale innkjøp og i tjeneste anbud
- jobbe for at håndverkere, varelevering og andre næringsdrivende skal kunne operere i hele byen
- stimulere næringslivet til å i større grad ta imot lærlinger og ansette personer med nedsatt funksjonsevne
- gi miljø rabatter i form av reduserte byggesaksgebyrer til ENØK og klimatiltak
- sikre gode og forutsigbare rammevilkår som håndheves for utelivsbransjen
- sikre at kommunenes penger ikke er investert i atomvåpen eller miljø-ødeleggende selskaper. Kommunens penger skal heller ikke være investert i bedrifter delaktig i okkupasjonen av Palestina, Kashmir, Ukraina eller annen folkerettsstridig krigføring.
- At Oslo kommune skal kreve åpenhet om eierstrukturer for alle selskaper de har avtaler med og fondsinvesteringer i for å motvirke bruk av skatteparadiser
- at kommunen utvikler alkoholpolitiske planer som sikrer at skjenking skjer i universelt utformede lokaler og at alle ansatte på skjenkesteder får opplæring, for å forhindre at funksjonshemmede nektes adgang eller skjenking på grunn av funksjonsnedsettelsen

Sosialt entreprenørskap

Sosialt entreprenørskap handler kort oppsummert om å utvikle og ta i bruk nyskapende og bærekraftige løsninger på sosiale og samfunnsmessige problemer. Partiet Sentrum vil at Oslo skal bli en pioner på dette feltet, gjennom å aktivt legge til rette for sosialt entreprenørskap i hovedstaden vår.

Partiet Sentrum vil:

- aktivt samarbeide med Ferd og andre aktører innenfor sosialt entreprenørskap
- innføre oppstartsprogrammer som gir nye gründere bistand i etableringsfasen
- oftere benytte sosiale entreprenørskaps-selskap innenfor de kommunale tjenestene
- lære av arbeidet SoCentral gjør for å lykkes med bærekraft

Arbeidslivspolitik

Et seriøst arbeidsliv med gode vilkår for arbeidstakere er avgjørende i et bærekraftig lokalsamfunn. Dette ønsker Partiet Sentrum at vektlegges både internt i Oslo kommune som arbeidsplass og eksternt når anskaffelser, investeringer og lignende gjøres. Oslo-modellen har vært et viktig tiltak for et bedre arbeidsliv, og denne bør videre styrkes og utbedres.

Partiet Sentrum vil:

- bevare og styrke Oslo-modellen for et bedre arbeidsliv
- fortsette å satse på heltidsstillinger i kommunen
- at det ved etablering av ny næringsvirksomhet i Oslo stilles krav om trygge, gode og anstendige arbeidsvilkår
- oppfordre og legge til rette for at kommunens egne ansatte organiserer seg
- i tett samarbeid med fagforeningene vurdere 6-timers-arbeidsdag
- arbeide for innføring av tariffavtaler i nye handels- og tjenestetilbud i Oslo
- at kommunen går foran som et godt eksempel i moderasjon av lederlønninger

Skatt og avgift

Av Norges seks største kommuner har Oslo det klart høyeste kommunale avgiftsnivået. I en tid hvor mange sliter med å få sin privatøkonomi til å gå rundt på grunn av økt prisvekst og skyhøye strømpriser er vi nødt til å vise moderasjon og ansvarlighet ved fastsettelse av det kommunale skatte- og avgiftsnivået. Partiet Sentrum vil ha en ansvarlig og rettferdig skatte- og avgiftspolitik, som bidrar til alle de tre bærekraft aspektene: klima- og miljømessig bærekraft, økonomisk bærekraft og sosial bærekraft.

Partiet Sentrum vil:

- holde kommunale avgifter, inkludert beboerparkering, på et minimumsnivå når privatøkonomien for mange er under særlig press
- videreføre samarbeidet med politiet og skatte- og avgiftsmyndighetene for å avdekke økonomisk kriminalitet
- beholde en moderat eiendomsskatt, med en liten økning for de aller dyreste boligene. Inntektene fra økningen skal gå øremerket til sosial boligutvikling.
- at eiendomsskatten skal ha et stort bunnfradrag som sikrer at folk som bor i vanlige boliger ikke skattlegges mer
- øke bunnfradraget for beregning av eiendomsskatt for lavtlønnede, minstepensjonister, uføretrygdede og andre som mottar offentlige trygder
- jobbe for å innføre ekstra eiendomsskatt på sekundærbolig
- gi miljørabatter i form av reduserte byggesaksgebyrer til ENØK og klimatiltak

Arealplanlegging, områdesatsninger og utbygging

Med Markaloven og mange parker, har Oslo god tradisjon for å ivareta grøntområder. Samtidig blir presset stadig høyere, i en by med stadig vekst. Mange steder kan viktige hensyn gå på tvers av hverandre. Nye strøk bygges for å stå i hundre år, og det er viktig med en gjennomført og stødig byplanlegging som ivaretar naturen, og gir oss en god by å leve i for et økende antall Oslo-borgere, med forskjellige behov og liv foran seg.

Partiet Sentrum vil:

- sørge for at universell utforming alltid sikres tidlig i prosessen og er ivaretatt fra og med første utbygging
- bekjempe menneskefiendtlig arkitektur, deriblant benker som er designet for at folk ikke skal kunne oppholde seg på de over tid
- sørge for flere benker i byen vår
- etablere flere hundeparker
- sikre god tilgjengelighet på rent og gratis drikkevann
- Unngå bygging innenfor markagrensen, og prosjekter som skader annen natur i Oslo
- At kommunale etater skal samordnes for raskere reguleringsarbeid i Oslo kommune. Reguleringsarbeid av store boligprosjekt nær kollektivknutepunkt skal prioriteres, slik at utvikling av boliger og arbeidsplasser her fremskyndes
- at Oslo skal planlegge en samstemt utvikling av nye områder, slik at barnehager, skoler, idrettsanlegg, ungdomsklubber og andre nødvendige institusjoner er klare når behovene oppstår.
- At gjenbruk og rehabilitering alltid skal vurderes grundig før bygninger rives
- At tomme bygårder som forfaller skal rehabiliteres
- Nye bydeler skal være universelt utformet
- Videreføre arbeidet med fossilfrie bygg- og anleggsplasser
- At Oslo skal bruke reguleringsplaner og andre tiltak for å stimulere private utbyggere til energieffektivisering og å etablere nye fornybare energikilder
- Tillate en viss omgjøring av villastrøk nær Ring 3 til leilighetsområder, under forutsetning av at områdene fortsatt skal ha rikelig med grøntområder som kan være et godt hjem for bier, humler og andre insekter
- Jobbe for at det i alle strøk utenfor Ring 3 skal være en blandet boligmasse.
- Arbeidet med områdeløft i bydeler i Groruddalen, Oslo sør og indre øst, skal videreføres. Der særlig gode tiltak for bedre levekår utvikles, skal disse gjøres permanente.

Boligpolitikk

Alle mennesker trenger et sted å bo. Barn og unge trenger stabilitet og forutsigbarhet, og bør slippe stadige flytteprosesser. Oslo blir en stadig dyrere by å bo i, for både huseiere og leieboere. Bolig har blitt en knapphetsressurs, og et spekulasjonsobjekt for investorer. En ny kurs for boligpolitikken må vedtas i Stortinget, men frem til det er gjort, må Oslo kommune legge til rette for at Oslo-borgere kan bo trygt og stabilt innen rammen for egen økonomi.

Partiet Sentrum vil:

- At det skal stilles krav om en vesentlig andel leie til eie -leiligheter i alle store nye boligprosjekt

- Legge krav om blandet størrelse på leiligheter i alle nye store boligprosjekt. Store leiligheter skal ikke bygges tilrettelagt for oppdeling eller delutleie.
- Vurdere å legge inn krav om en andel kommunale leiligheter i nye, stor byggeprosjekt.
- At kommunen skal føre aktivt tilsyn med private utleiere
- Opprette kommunale incentivordninger for energieffektivisering av utleieboliger, slik at ikke leietakere med svak økonomi må bære hovedbyrden av høye strømpriser
- Øke promillesatsen på eiendomsskatt for de dyreste boligene, og øremerke pengene fra dette til bostøtte og oppgradering av de kommunale boligene
- Kapital i form av egen bolig skal ikke kreves realisert for å få utbetalt sosialhjelp. Ingen skal måtte selge boligen for å kunne kjøpe mat.
- at størrelsebehov og universell utforming tas med i beregningen av bostøtte
- Stille krav om universell utforming i alle eksisterende og nye kommunale boligprosjekter
- Arbeide med tiltak for at det skal være enklere å få leiekontrakter med lengre varighet, slik at borgere som ikke har mulighet til å kjøpe egen bolig skal slippe stadig flytting.
- Øke antallet kommunale boliger, og fordele dem over flere strøk i byen.
- Kvalitetssikre kommunale boliger, særlig for familier med barn. Barn i kommunale boliger skal ikke flyttes på tvers av skolekretser. Om nødvendig, skal familien kunne bli boende i boligen til barnet er ferdig på skolen.
- Øke tempoet i utbygging av nye studentboliger i Oslo, slik at minst 3500 nye studentboliger blir klare i løpet av perioden.
- bygge ut betraktelige flere universell utformede studentboliger som er fysisk tilgjengelig for alle

Helse og omsorg

En av de aller viktigste oppgavene kommunen har er å yte gode helse- og omsorgstjenester til innbyggerne. Partiet Sentrum vil prioritere et løft innenfor helse- og omsorgstilbudet i Oslo. Dette er ikke et felt det bør kuttes i, selv når økonomien er stram, men heller investeres i og bygges opp. Et godt helse- og omsorgstilbud bidrar til økt livskvalitet.

Alle skal ha tilgang til gode helse- og omsorgstjenester uavhengig av størrelsen på lommeboka. Bemanningen må styrkes og kontinuitet må sikres. Det skal være reell selvbestemmelsesrett i møte med det kommunale helse- og omsorgstilbudet.

Partiet Sentrum vil:

- styrke det offentlige helsevesenet i Oslo kommune
- utvikle dagens foretaksmodell, slik at det styrende prinsippet er gode helsetjenester til pasientene, ikke økonomisk overskudd
- sørge for at det offentlige tilbudet er grunnpilaren både i spesialist- og primærhelsetjenesten, samtidig som det samarbeides godt og tett med organisasjoner og aktører utenfor det offentlig som supplerer kommunens tilbud
- at kommunikasjon og opplysningsarbeid tilpasses den mangfoldige og flerkulturelle byen vår
- etablere bedre samhandling mellom kommunale tjenester, spesialisttjenester og innbyggerne
- redusere egenandelene i velferdstjenestene
- styrke hjemmetjenesten i bydelene
- heve den faglige kompetansen til ansatte i bydelenes hjemmetjeneste, blant annet med tanke på brukermedvirkning, etikk og lovverk
- ha et rehabiliteringstilbud som tar den mangfoldige og flerkulturelle byen på alvor. Flere valgmuligheter i behandlingsform vil kunne gjøre tilbudet aktuelt for flere som trenger det. Særlig der det er nødvendig å ha med pårørende/foreldre
- at alle under 26 år får tilbud om gratis prevensjon
- sikre gode og tilgjengelige lavterskeltilbud for seksuell og reproduktiv helse gjennom blant annet Sex og Samfunn og seksualundervisning i skolen
- styrke helsetilbudet for innsatte i fengsel
- styrke overgrepsmottaket for å sikre bedre oppfølging av ofre for voldtekt og seksuelle overgrep
- tilby gratis HPV-vaksiner til alle under 30 år
- sette av mer penger til og styrke tannhelsetilbudet i Oslo
- styrke frisklivssentraler og folkehelsekoordinatorer
- sikre gode tilbud med fysio-, ergoterapi og logopedi
- sørge for at mennesker med nedsatt funksjonsevne sikres tilgang til relevant kunnskap og rådgivning om seksualitet og seksualtekniske hjelpemidler, herunder også fokus på fertilitetsproblematikk
- at funksjonshemmede prioriteres ved fordeling av vaksiner i pågående og fremtidige pandemier
- påvirke staten til å gi tilbud om SMA-behandling til alle som trenger det

Eldreomsorg

En aldersvennlig politikk legger til rette for at eldre kan leve gode liv, mestre hverdagen og få bidra i samfunnet så lenge man ønsker. Det skal være trygt og helsefremmende å bo i Oslo, også for kommunens eldre. Å sikre muligheter for meningsfull aktivitet og sosiale relasjoner er spesielt viktig. Partiet Sentrum ønsker en opprustning av Oslos eldreomsorg.

Partiet Sentrum vil:

- at eldre skal føle seg trygge og ha muligheter for meningsfull aktivitet og sosiale relasjoner, også gjennom et godt kulturtilbud
- fremme en aldersvennlig politikk der Eldres egne ressurser i større grad tas i bruk
- redusere bruk av ufrivillig deltid i eldreomsorgen
- styrke bemanningen i sykehjemmene
- sette opp tempoet på utbygging av nye sykehjem og rehabilitering av eksisterende
- at det skal være tilstrekkelig med sykehjemsplasser i nærmiljøet for alle som trenger
- inngå tett samarbeid med aktører som Generasjon M og Røde Kors som tilbyr besøksvenn for eldre
- sørge for rett legemiddelbruk ved sykehjem og helsehus
- sikre at sykehjemsplasser enerom med bad
- jobbe for at eldre som mottar tjenester i hjemmet i størst mulig grad får faste personer å forholde seg til
- sikre et mangfoldig botilbud, slik at eldre kan bo i tilpasset/egnet bolig
- utvikle tilrettelegging løsninger for at eldre som ønsker det, skal kunne bo lenge i hjemmet sitt. Tilpasning av bolig når funksjonsnivå endrer seg må være enkelt og raskt tilgjengelig
- at alle som trenger det skal få tilbud om plass ved helsehus eller sykehjem
- sikre valgfrihet og kvalitet på mat- og ernæringstilbudet til eldre
- at eldre som ikke er på nett, skal få tilbud om å motta informasjon om sine rettigheter, samt kommunens og bydelenes tilbud rettet mot eldre, per telefon eller tradisjonell post
- at alle som ønsker skal få et tilbud om fysisk aktivitet tilpasset egne ønsker og behov
- at behov for mening, håp og tro dekkes for eldre både på institusjon og blant brukere av hjemmetjenesten
- at eldre som har behov for helse- og omsorgstjenester i bydelene, skal ha de riktige tjenestene i tilstrekkelig omfang og til rett tid
- at rettighet til BPA ikke faller bort når man fyller 67 år
- sørge for at tilbud om møteplasser for eldre gjenspeiler mangfoldet blant eldre i byen vår. Tilbudet må også oppleves relevant og tilgjengelig for eldre fra minoritetsgrupper
- styrke seniorsentrene og frivillighetssentralene spesielt rettet mot minoriteter
- styrke samarbeid med frivillige organisasjoner
- sikre at ansatte i eldreomsorg har god språk- og kulturforståelse
- at hjemmetjenesten, sykehjem og eldreomsorg skal ha særlig kompetanse på hørselshemmede og synshemmedes behov, og kommunikasjon med disse gruppene
- støtte helsebad til eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevne

- sikre Omsorg+ som et reelt tilbud for alle som har behov for det
- tilby opplæring i digitale ferdigheter til alle som ønsker det
- utvide åpningstidene ved dagsentrene til kvelder og helger
- utarbeide, gjennomføre og offentliggjøre jevnlig bruk- og pårørendeundersøkelser i eldreomsorgen, både for hjemmeboende og beboere på sykehjem
- sikre demensteam i alle bydeler
- at alle som ønsker og har behov for fastvakt skal få det, ingen skal dø alene på institusjon

Psykisk helse

Å fremme en god psykisk helse gjennom hele livet er en av kommunens viktigste oppgaver. Partiet Sentrum ønsker et kommunalt krafttak for psykisk helse i Oslo. Både forebyggende tiltak og behandlingstilbudet må styrkes. For å lykkes med dette arbeidet må kommunen samarbeide godt med aktører som har mye kunnskap på feltet, som Mental Helse.

Partiet Sentrum vil:

- gjennomføre et kommunalt krafttak for psykisk helse
- utvide åpningstidene til rask psykisk helsehjelp og bygge ut tilbudet i alle bydeler
- utvide tilbudet om rask psykisk helsehjelp til ungdom over 16 år
- etablere lavterskel psykisk helsetilbud i alle bydeler
- bedre kapasiteten slik at DPS-ene kan gi et tilbud til flere av de sykeste
- kreve flere døgnplasser i de psykiatriske sykehusene
- styrke tilbudet ved nasjonal behandlingstjeneste for sansetap og psykisk helse

Ruspolitikk

Partiet Sentrum vil at Oslo skal ha en kunnskapsbasert ruspolitikk, som motvirker utenforskap, fremmer menneskeverd, og hjelper de som rammes av helseskadelig rusmiddelbruk og avhengighet. Hjelp, ikke straff må ligge til grunn.

Partiet Sentrum vil:

- støtte innføring av lokal rusreform, hvor oppbevaring av doser til eget bruk avkriminaliseres
- fremme kunnskapsbasert rusforebyggende arbeid i skolen, med faglig oppdatert fokus på fysisk og psykisk helse
- gi rask og kompetent hjelp til rusavhengige og deres pårørende når de oppsøker det offentlige hjelpeapparatet
- gi rusavhengige bedre tilgang til bemannede sprøyterom, med tilbud om rusmiddelanalysetjeneste
- gi alle som oppsøker det, kvalitetssikret hjelp til avrusning, og til å etablere nye nettverk dersom det er behov for dette

- sørge for at kommunen etterfølger FNs standarder om at all ruspolitikk skal bygge på evidensbasert forskning
- styrke ettervernet i perioden etter avrusningsbehandling
- at ideelle helsetilbud for rusavhengige, som Eikaklinikken, drives videre

Fastlegeordningen og legevakt

Fastlegene har høy arbeidsbelastning, særlig knyttet til legevakt og pasientantall. Fastlegeordningen er selve ryggraden i helsetjenesten. Den har en portvaktfunksjon, ved å sortere ut pasienter og problemstillinger som trenger utredning og behandling i spesialisthelsetjenesten. Vi vil styrke fastlegeordningen for å gi fastlegene mer tid til hver pasient og bedre muligheter til å holde seg faglig oppdatert.

Partiet Sentrum vil:

- bedre rammevilkårene til fastlegene
- at legevakten er integrert i fastlegeordningen med kompensasjon for vaktberedskap
- legge til rette for at ingen fastleger skal ha ansvar for mer enn 800 pasienter på sin liste, for eksempel ved å øke antall hjemler
- etablere et døgnåpent tilbud med legevaktfunksjon i tilknytning til lavterskeltilbudene i sentrum
- etablere lokale helsesentre med legevaktfunksjoner på kveld og i helgene flere steder i byen
- på sikt jobbe for lokalmedisinsk senter med fast ansatte fastleger i hver bydel

Kvinnehelse

Forskning viser store forskjeller mellom kjønn i helsetilbudet, og i Oslo kommune er det store mangler på kommunale helsetilbud rettet mot kvinners helseutfordringer. Partiet Sentrum vil jobbe for en kompetanseheving og satsing på dette feltet.

Partiet Sentrum vil:

- styrke forskningen på kvinnehelse *slik at forskjellene mellom helsetjenestene blir utjevnet*
- arbeide for god dekning av gynekologer med flerkulturell kompetanse, slik at fastleger enkelt kan henvise kvinner som har behov for det til disse
- at informasjon om kvinnehelse, seksuell helse og tilbud om gratis prevensjon skal være en del av introduksjonsprogrammet for kvinner
- innhente innspill fra pasientorganisasjoner for og best mulig legge til rette for gode helsetilbud for de ulike kvinnehelse utfordringer

Svangerskap, fødsel og barsel

Oslo er en trygg by å bli foreldre i. Men ved å ikke bevilge nok midler til at vi kan styrke dagens fødetilbud, bemanne opp slik at det alltid er nok folk

tilgjengelig, utvikle faget, beholde ansatte i fulltidsstillinger og hegne om den fødende og hennes familie på en god måte, vil vi tape mye.

Vi trenger alle jordmødre og barnepleiere vi har, vi trenger at de trives og kan utføre jobben sin på en god måte. Vi trenger ikke flere oppsigelser, utrygge mødre og organisasjoner som roper, og ikke blir hørt.

Partiet Sentrum vil jobbe for å bygge opp det offentlige fødsel- og barseltilbudet, slik at alle har tilgang til gode og trygge tjenester, uavhengig av egen lommebok. Nok penger, nok folk og nok plass må være de bærende prinsippene i dette arbeidet.

Partiet Sentrum vil:

- all helsehjelp og forebyggende arbeid i svangerskaps-, fødsels-, og barselomsorgen må ta utgangspunkt i forskning, kvinners ønsker og jordmødres erfaringer
- sikre at Oslos svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg organiseres slik at kvinner får tilbud om en helhetlig omsorgsmodell med kontinuitet
- at Oslo kommune skal ansette flere jordmødre og doulaer, også flerkulturelle
- *Videreføre Doulaprosjektet - Gravid, sårbar og ny i Norge*
- styrke ABC-modellen som et grunnleggende utgangspunkt for alle fødende.
- stanse de planlagte reduksjonene i antall liggedøgn på sykehus for kvinner i barsel- redusert liggetid må være frivillig og kun hvis det er et reelt oppfølgingstilbud fra kommunen
- samarbeide med helseforetakene for å teste ut ulike modeller som tilbyr kontinuitet
- sikre at alle kvinner og deres ledsagere/partner tilbys fødsels- og foreldreforbereidende kurs av høy kvalitet som gjør at kvinner blir i stand til å ta informerte beslutninger i svangerskap, fødsel og barselid
- alle kvinner som gjennomgår spontanabort må sikres oppfølging fra helsepersonell og tilbys samtale med jordmor
- at Oslo kommune tilbyr alle barselkvinner hjemmebesøk av jordmor innen et-to døgn etter hjemreise i tråd med anbefalingen i de nasjonal faglige retningslinjene for barselomsorgen
- *sikre sømløs overgang for den nybakte familien mellom sykehus/fødested og helsestasjon, ved bedre systemer og sikker overføring av informasjon digitalt mellom helsetjenestene*
- sikre nok ressurser til at alle kvinner sikres tilgang til en ammekyndig helsestasjon
- sikre at ammeveiledning er tilgjengelig for alle også utenom helsestasjonens åpningstid, og at frivillige organisasjoner som "Ammehjelpen" og *Amathea* sikres driftstilskudd

- prioritere å etterutdanne og ansette relevant helsepersonell for å sikre at alle kvinner møter ammekyndig helsepersonell
- at alle skal få gratis tilbud om sjekk og opptrening hos fysioterapeut med kompetanse i kvinnehelse etter fødsel – og i svangerskapet ved behov
- sikre alle kvinner en strukturert etterkontroll/seksukerskontroll gjennom automatisk innkalling, denne kontrollen må være en dobbelttime hos helsepersonell som har hatt ansvar for kvinnen under svangerskapet
- at *familier med særskilt behov (som fx ved komplikasjoner i/under/etter svangerskap eller barseltid)* tilbys praktisk hjelp og avlastning
- at tilbudet til nye familier omfatter og ser begge foreldrene når det er to
- sikre tilbud om avlastning og akutthjelp til familier som trenger det
- sikre at alle fødende og foreldre i barsel på sykehus får enerom
- *jobbe for å lovfeste rett til sykmelding etter uventede hendelser under fødsel, som keisersnitt, større rupturer eller andre ting som ville vært naturlig å få sykmelding for i en ikke-fødselssituasjon. Partner overtar permisjonen under sykmeldingen.*

Barns helse

Helsestasjon, helsesykepleiere, barnehage og skole er nøkkelfunksjoner for å fange opp utsatte barn og iversette tiltak for å sikre god fysisk og psykisk helse. Disse tjenestene må alltid sikres gode rammebetingelser.

Forebygging rettet mot barn og unge handler først og fremst om å legge til rette for et godt oppvekstmiljø for alle. Dette handler om informasjons- og holdningsarbeid, samt konkret arbeid for å skape gode, trygge lokalsamfunn.

Rus- og psykiske helseplager blant ungdom er en folkehelseutfordring. Lett tilgjengelige og fleksible tjenester er en forutsetning for å nå inn med rett hjelp.

Partiet Sentrum vil:

- styrke helse- og sosialtjenesten i skolen, blant annet gjennom økt tilstedeværelse av helsesykepleiere og annet helse- og sosialfaglig personell
- sikre at Oslo kommune kan tilby åpne og gratis fritidstilbud med særskilt fokus på de som står utenfor annen organisert fritidsaktivitet
- øke kompetansen om blant annet spiseforstyrrelser og bekymringsfullt skolefravær i den kommunale helsetjenesten og sikre et godt, tverrfaglig tilbud
- jobbe målrettet for økt kunnskap om psykisk helse og psykiske helseplager, deriblant hvordan møte sosiale mediers påvirkning på barn og unges psykiske helse
- styrke Oslo kommunes lavterskeltilbud til ungdom og unge voksne
- Styrke tilbudet om psykisk helsehjelp på universiteter og høyskoler i Oslo
- sikre en helhetlig tverretattlig oppfølging av ungdom med rus- og psykiske helseutfordringer

- sikre innsats for tverrfaglig samarbeid i barnehager og skoler for å fange opp psykisk uhelse og fremme kontakt med hjelpeapparatet på et tidlig tidspunkt
- øke normtallet for helse- og sosialtjenester i skolen
- styrke den kommunale barneverntjenesten, og begrense samarbeidet med profitt-drevne private aktører, som et forebyggende tiltak for utsatte barn og unge
- opprette flere heldøgns plasser i barne- og ungdomspsykiatrien
- sørge for lengre åpningstider på helsestasjon for unge
- sikre flere avlastningsplasser- og tiltak for pårørende, barn og unge med nedsatt funksjonsevne

Småbarnstid

Småbarnsfamilier

Småbarnsfasen kan være både vakker og krevende, gjerne i skjønn forening. Partiet Sentrum vil at Oslo skal være en trygg by å vokse opp i for alle små. De fysiske omgivelsene skal være trygge. Familier som sliter skal få hjelp, enten det gjelder økonomisk situasjon eller andre utfordringer. Utstyr og klær for små barn har ofte høy bruksverdi igjen etter at brukeren har vokst fra dem. Det er av stor interesse, både for miljøet og for familieøkonomien i en presset tid, at kommunen legger til rette for ordninger som gjør det enkelt med gjenbruk.

Partiet Sentrum vil:

- At bydelene skal samle informasjon om tilbud for barnefamilier i bydelen, både offentlig og frivillig drevet, slik at alle skal bli kjent med det som finnes i sitt nærmiljø
- Byplanlegging bør gjøres slik at det finnes et mangfold av boligtyper i samme område, slik at det i størst mulig grad er unødvendig å flytte til en annen del av byen når behovet for større bolig melder seg
- Alle barnefamilier skal ha trygge byrom i kort avstand fra boligen, vernet fra biltrafikk og syklist i høy fart. De første stegene skal tas i trygge omgivelser.
- God rådgivning og oppfølging for småbarnsfamilier ved samlivsbrudd
- At bydelene skal legge til rette for gjenbruk og utlån av utstyr for småbarn
- Familier som gjennomgår utfordringer skal oppleve det trygt å ta kontakt med det offentlige for råd og hjelp. Det bør opprettes et lavterskeltilbud med flerkulturell kompetanse, som kan assistere før barnevernet eventuelt griper inn
- Barnevernet må ha bedre språklig og kulturell kompetanse. Det må skaffes flere fosterfamilier fra det flerkulturelle Oslo. Fosterfamilier må få informasjon og hjelp til å la fosterbarn vokse opp i en kultur nærmest mulig den de selv har bakgrunn i. Barn må slippe å vente lenge på fosterhjem når vedtak er fattet.

- styrke arbeidsvilkårene for beredskapshjem og fosterforeldre i forsterket fosterhjem

Barnehage

Alle familieformer skal oppleve valgfrihet i organisering av familielivet.

Partiet Sentrum vil:

- Innføre løpende barnehageopptak med plassgaranti i egen bydel ved fylte 12 måneder.
- Utrede utvidede åpningstider i enkelte barnehager, for barn med foreldre som jobber utenfor vanlig arbeidstid. Antall timer barnet er i barnehagen skal ikke opp, men for noen foreldre er det viktig å kunne ha barna i barnehagen på en annen tid enn bare vanlig arbeidstid.
- Stille krav om flerkulturell kompetanse i barnehager, slik at kommunikasjonen med foresatte med forskjellige bakgrunn skal være trygg og tydelig
- Bygge systematisk oversikt over mangfoldet i språklig kompetanse blant ansatte i Oslos barnehager, slik at man kan nyttiggjøre seg de mulighetene dette skaper i møte med barn fra familier med annet morsmål enn norsk. Bygge kompetanse på ASK i utvalgte barnehager i Oslo.
- Arbeide for å øke kompetansen på å avdekke mobbing og ekskluderende prosesser, også i barnehagene.
- Gi tilbud om gratis transport fra hele byen til barn i samisk barnehage
- Oslo kommunes tariffområde skal gi førskolelærere et tilstrekkelig lønnsnivå til at vi klarer å rekruttere tilstrekkelig kompetent personell, og beholde dem lenge i stillingen. Barnehagene i Oslo skal være en attraktiv arbeidsplass.
- Sørge for tilstrekkelig og faglig kompetent bemanning i alle barnehager. Gi mulighet til å ta fagbrev mens man står i jobb. Pedagogiske ledere skal ha tilstrekkelig tid med barna.
- Bygge vikarpooler med fast ansatte barnehagevikarer for alle bydeler, for å hjelpe barnehagene med å finne vikarer på kort varsel ved behov.
- at alle barnehager i Oslo skal ha tilgang på trygge uteområder, lekeapparater, og mulighet til å dyrke litt blomster og grønnsaker
- Sikre god informasjonsutveksling ved overgang mellom barnehage og skole, særlig der barn har særskilte behov, slik at både barn og foreldre trygges
- styrke kompetanse på meldeplikt til barnevernet
- at alle barnehager skal være universelt utformet
- at barn og foreldre med nedsatt funksjonsevne skal være prioritert ved tildeling av barnehageplass

Skole og utdanning

Alle barn og unge har rett til å utvikle seg og rett til utdanning. Partiet Sentrum vil sikre

en inkluderende og rettferdig utdanning som fremmer muligheter for livslang læring for alle. For å lykkes med dette arbeidet må skoleøkonomien ytterligere styrkes. Partiet Sentrum vil jobbe spesielt for et løft for grupper som i dag har stort frafall i skolen.

Skolen skal være for alle. Uavhengig av minoritetstilhørighet eller familiens lommebok skal alle barn og unge i Oslo sikres et godt og likeverdig utdanningstilbud. Lærerne må ha rammer som gjør det mulig å ivareta elevenes behov, samtidig som flere yrkesgrupper må inn i skolen for å ivareta sårbare barn og unge.

Partiet Sentrum vil:

- sikre tilstrekkelig bemanning og kompetanse i skolen slik at alle barn opplever en trygg og inkluderende skolehverdag, med like muligheter for faglig utbytte
- sørge for at lærerne i Oslo-skolen har gode arbeidsvilkår
- anerkjenne at mange lærere har hatt en for svak lønnsutvikling over tid, og forsøke å påvirke kommunen til å gjøre noe med dette - for eksempel ved å opprette egne lønnskoder for lærere
- sikre kompetansemangfold i skolen ved å større grad inkludere og sats på andre relevante yrkesgrupper i skoleverket, som bla. helsesykepleiere, skolepsykologer, barne- og ungdomsarbeider og miljøterapeuter
- at Oslo skal ha en sterk fellesskole, samtidig som friskoler som har alternativ pedagogikk eller er verdibasert et viktig supplement til de offentlige skolene sikres trygge og forutsigbare rammebetingelser
- sørge for at skolebygg, uteområder og andre tilhørende infrastruktur er universelt utformet. Dette arbeidet må følges opp med økonomiske tilskudd og kompetanse
- alle skolebygg skal være universelt utformet senest innen 2030, slik at nærskolen er et reelt alternativ for alle barn og foreldre uavhengig av funksjonsevne
- at det settes av midler og utarbeides konkrete planer, for å gjennomføre de utbedringer Undervisningsbygg (nåværende Oslobygg) i sin kartlegging har funnet må gjøres for å få skolene universelt utformet
- at individuelt tilpasset opplæring fortrinnsvis skal skje i klassemiljøet
- styrke de praktiske og estetiske fagene i skolen, og legge til rette for mer læring gjennom lek og fysisk aktivitet, særlig de første årene i grunnskolen
- sørge for at alle barn i Oslo har tilgang til en skolehage
- jobbe for å avskaffe dagens fraværsgrense og utvikle et bedre system for oppfølging av bekymringsfullt skolefravær

- sikre at elevene får større utbytte av PPTs kompetanse, ved økt tilstedeværelse i klasserommet og vurdere utvikling av ambulante team
- prioritere vedlikehold inkludert universell utforming av skolebygg og oppdatert materiell og utstyr
- tilrettelegge for et mer fleksibelt skoleløp, med mulighet for å utsette skolestart, samt hospitering mellom barneskole, ungdomsskole og videregående skole for elever
- arbeide med å finne best mulig opptaksmodeller for videregående skoler i Oslo, som ivaretar elevenes behov for å finne et skolemiljø som passer dem. Dette bør løses på andre måter enn et rent karakterbasert opptak
- arbeide for å tilby alternative arenaer for mestring, for elever som har behov for det
- styrke samarbeidet mellom skolen og næringslivet, slik at det er enklere å gå fra lære til jobb
- at alle elever skal ha tilbud om den universell utforming av de tekniske hjelpemidler de trenger på skolen
- prioritere innkjøp av gode og universelt utformede læreverker til skolen, både til digital og til analog bruk
- arbeide for en gjennomtenkt bruk av digitale verktøy i skolen, der elevene settes i stand til å jobbe både digitalt og analogt. Lærere må kurses i å bruke digitalt utstyr på hensiktsmessig måte. Skoleetaten må utarbeide en handlingsplan rundt dette og må implementere innen august 2025
- satse på skolebibliotekene, og sørge for at de har både materiell og personell. Materialet må ha en universell utforming slik at alle skolebarn, også med ulike funksjonsnedsettelse, kan nyttiggjøre seg og ha glede av skolebibliotekene. Særlig ved bruk av digitale læreverker, er det viktig med gode bibliotek med tilgang på analoge bøker - både fagbøker og skjønnlitteratur
- kartlegge bruken av ufaglærte i skolen, og arbeide målrettet for å redusere denne - for eksempel ved bruk av lokale lønnstillegg for å beholde faglærte, og ved lønnet permisjon for å ta nødvendig utdanning
- gi mer rom for bruk av kreative evner i skolehverdagen
- sikre gode overganger mellom barneskole, ungdomsskole og VGS, særlig for elever med nedsatt funksjonsevne og behov for tilpasset opplæring
- sørge for kjønnsnøytrale toaletter i tillegg til vanlige kjønnsdelte toaletter på skolene. Sikre adskilte og låsbare dusjmuligheter for alle
- styrke oppfølgingstjenesten i Oslo og gi dem bedre verktøy og rammevilkår
- Styrke informasjonsoverleveringen mellom barne- og ungdomsskolen, og mellom ungdomsskole og vgs, for å trygge elever i overgangen. Særlig for elever med særskilte behov.
- gjøre Oslo-skolen leksefri, og spesielt prioritere dette på 1.-4. trinn
- sikre alle som trenger det god tilgang til spesialundervisning
- utvikle en bemanningsnorm for PP-tjenesten, og starte opp prosjekter med fast PPT-tilstedeværelse på skoler

- sikre nødvendige tiltak for at så mange funksjonshemmede som mulig gjennomfører videregående skole og sikres studie- eller yrkeskompetanse
- jobbe for gode grøntområder, lekeplasser og natur ved Oslos skoler
- innføre tegnspråk som valgfag
- styrke tegnspråkopplæring for elever som trenger det
- sikre gode og tilgjengelige lavterskeltilbud for seksuell og reproduktiv helse gjennom blant annet Sex og Samfunn og seksualundervisning i skolen
- sikre at nedsatt funksjonsevne er en naturlig del av seksualundervisning
- at Statped må aktivt benyttes og innlemmes allerede i utredningsprosessen, for å sikre bedre oppfølging av elever med nedsatt funksjonsevne
- jobbe for mer praktisk undervisning i Osloskolen
- innføre tilbud om skolefrokost, slik det er gjort på Bjøråsen skole, og prioritere arbeidet med gratis skolemat for alle. Innføringen bør starte i levekårsutsatteområder
- fjerne avtaler som går ut på at foreldre må gi erstatning for ødelagte skole-PCer og gi barna muligheten til å bruke skole-PC i ferien
- skriftlig informasjon til foresatte skal ved behov være tilgjengelig på foresattes morsmål
- redusere stress og press på Osloskolen og si tydelig nei til karakterer på barneskolen
- opprettholde arbeidet med å bygge ut gratis AKS for 1.-4. klassinger over hele byen
- sikre like muligheter for deltagelse i Aktivitetsskolen
- gi søskenmoderasjon til familier som har barn både i barnehage og aktivitetsskole
- styrke den obligatoriske svømmeundervisningen i Osloskolen
- gjennomføre forsøk med fleksibel skolestart
- fortsette Oslo kommunes arbeide med å trygge skoleveier
- styrke kompetanse på meldeplikt til barnevernet
- arbeide for flere former for skolelederutdanning, med et annet fokus enn gjeldende tilbud. Det bør fokuseres på kompetanse på skolemiljø og arbeid mot mobbing i utdanning av skoleledere.
- elevenes religionsfrihet skal sikres og det skal legges til rette for religiøse aktiviteter i skoletiden som er initiert av elevene selv
- støtte forslaget om å gi alle skoler i Oslo mulighet til å besøke Utøya, 10. August -senteret, og liknende institusjoner
- sikre at retten til morsmålsundervisning blir oppfylt i Oslo-skolen

Skolehelsetjenesten

En sterk og tilstedeværende skolehelsetjeneste er avgjørende for å sikre barn og unge en god hverdag. For mange elever som ber om hjelp fra skolehelsetjenesten møter lange ventetider og manglende kompetanse. Partiet

Sentrum ønsker å styrke skolehelsetjenesten, slik at de kan yte kvalifisert helsehjelp til flere elever enn de har kapasitet til i dag.

Partiet Sentrum vil:

- styrke skolehelsetjenesten
- sikre gode psykologtilbud i skolehelsetjenesten
- at kommunen overtar ansvaret for skolehelsetjenesten i videregående opplæring
- opprette en digital skolehelsetjeneste i tillegg til det fysiske tilbudet på skolene
- tilby kompetanseheving for skolehelsetjenesten, spesielt med tanke på LHBTI-personers helse og mennesker med nedsatt funksjonsevne
- sørge for at alle blir møtt på en god måte uavhengig av minoritetstilhørighet
- sikre tilbud om fysioterapi i skolehelsetjenesten

Studentbyen Oslo

Oslo skal være Norges beste studentby! Oslo er den norske byen med flest studenter i, og mennesker fra hele verden kommer hit for å studere. Det vil vi fortsette å legge til rette for. Hvis Oslo skal være Norges beste studentby trenger vi et løft for studentbyen Oslo. Et slikt student-løft innebærer storstilt utbygging av studentboliger, kraftfull satsing på studenters psykiske helse og styrkning av den øvrige studentvelferden.

Partiet Sentrum Oslo vil:

- øke tempoet i utbygging av nye studentboliger i Oslo, slik at minst 3500 nye studentboliger blir klare i løpet av perioden
- bygge ut betraktelige flere universell utformede studentboliger som er fysisk tilgjengelig for alle
- prioritere rettet salg og tomtefesting av sentrale og semisentrale tomter til Studentsamskipnaden SiO
- gi byråkratisk fortløpende for reguleringer og godkjenninger i studentboligbyggesaker og redusere mengden rekkefølgekrav
- ved nedleggelse av Ullevål sykehus tildele Studentsamskipnaden SiO relevante deler av tomten til utvikling av nye studentboligprosjekter ved tomtefesting som gir priser innenfor studentenes økonomiske rammer
- følge opp den kommunale Studentmeldingen med politiske tiltak og finansiering
- styrke den langsiktige finansieringen av Studentsamskipnaden SiOs psykiske helsetilbud
- opprette en helsestasjon for studenter i Oslo med særlige kompetanse på studenters seksuelle helse, kjønn, seksualitet og minoriteter

- inngå et forpliktende samarbeid om å tilrettelegge for rehabilitering og påfølgende aktivitet ved Studenthuset i St. Olavs gate 23
- heve den øvre aldersgrensen på Ruters studentrabatt
- prioritere studentidretten høyere i kommunens prioritering av halltid
- opprette et kommunalt kulturkort for studenter i Oslo

Religions- og livssynspolitik

Partiet Sentrum er et livssynsåpent parti. Vi har ingen tilknytning til noen bestemt religion eller livssyn. Religiøs tilknytning er en menneskerett, og i et mangfoldig Norge mener vi det skal være fellesskapets rolle å sørge for at livssyn får sin naturlige plass. Også i det offentlige rom. Eneste forutsetning må være at det ikke går på bekostning av andre menneskerettigheter.

Oslo skal være en livssynsåpen by. Det skal være trygt å praktisere troen din eller livssynet ditt i Oslo, uansett hva du tror på. Hatkriminalitet, hets og diskriminering mot muslimer, jøder og andre religiøse minoriteter må bekjempes. Politikere må tørre å ta til ordet mot koranbrenning og andre hatefulle handlinger mot religiøse som finner sted i byen vår.

Partiet Sentrum vil:

- styrke kommunal støtte til trossamfunn med fem prosent utover lønns- og prisvekst
- sørge for at trossamfunn får tilgang til offentlige rom der det trengs, og tas med i planleggingen av nye strøk og befolkningssentra
- bidra til nødvendig religiøs betjening på sykehjemmene - alle beboere på sykehjem skal ha rett til å få leve og utøve sitt åndelige liv også der
- bekjempe hets og diskriminering basert på tro eller livssyn i Oslo
- at Oslo kommune markerer FNs Internasjonal dag for bekjempelse av islamofobi
- følge opp tros- og livsytvalgets rapport
- at Oslo kommune skal gi tilbud om å organisere kontakt mellom hjemmehjelpsbrukere og deres trossamfunn, dersom de ønsker det.
- oppfordre til samarbeid mellom osloskolen og mangfoldet av trossamfunn, slik at skoleelever får besøke kirke, moské, tempel og synagoge, får møte religion som levende praksis og ikke bare bokkunnskap, og blir kjent med mangfoldet i sitt nærmiljø
- bidra til nødvendig vedlikehold og energiøkonomisering av tro- og livssynsbygninger
- bidra til nødvendig vedlikehold av tro- og livssynsrelaterte kulturminner
- styrke dialogarbeidet på tvers av religioner og livssyn

Idrett, kultur og frivillighet

Kultur er viktig både for enkeltmennesker og samfunnet som helhet. Det bidrar til økt livskvalitet og kan gjøre samfunnet vårt mer mangfoldig. Partiet Sentrum vil at Oslo skal være en levende kulturhovedstad. Fra politisk hold må det aktivt legges til rette for kulturlivet, slik at alle får ta del i det uavhengig av økonomi og funksjonsevne.

Oslo skal være en by med et mangfoldig idrett- og fritidstilbud. Kommunen må gi gode og forutsigbare rammevilkår. Et løft for idretten og øvrig frivillighet vil gi positive ringvirkninger for alle i byen vår. Godt samarbeid og sterke medvirkningsmuligheter er vesentlig.

Partiet Sentrum vil:

- sikre gode, forutsigbare og trygge økonomisk rammevilkår for kulturlivet, idretten og all frivillighet i Oslo
- sørge for ordninger som gir alle uavhengig av lommebok mulighet til å ta del i kulturlivet, idretten og øvrig frivillighet
- samarbeide tett med idretten og sikre nok tilgjengelige arealer og lokaler, med tilgjengelighet også for små grupper
- jobbe for utbygging av nye flerbrukshaller
- samarbeide tett med festivaler og konsertarrangører for å sikre at parker, idrettsarenaer og offentlige rom kan benyttes til scenekunst
- styrke kulturskolen i Oslo og opprette flere plasser
- øke kommunens driftstilskudd til kunst- og kulturaktører
- jobbe for reduserte egenandeler til idrettslag, og utlån av nødvendig utstyr, i områder av byen med lav deltakelse
- oppfordre bydelene til å gi arbeidsmuligheter til unge voksne som mangler jobb, for eksempel i eldreomsorgen
- styrke kommunens bibliotektilbud
- kulturliv- og tilbud må være universelt utformet og tilgjengelig for alle, Oslo kommune må stille tydelige krav om dette til de som mottar støtte
- sørge for gode og tilgjengelig lokaler for idretts- og kulturlivet
- gjøre kommunale bygg og plasser tilgjengelig for kulturutøvelse
- støtte etableringen av et tegnspråkhus sentralt i Oslo
- styrke den lokale pressestøtten
- gi barn og unge gratis inngang på alle kommunens museer
- arbeide for flere rusfrie møteplasser og kulturscener
- jobbe for bred representasjon av minoriteter og kvinner i kulturlivet
- legge bedre til rette for uorganisert aktivitet, for eksempel gjennom utbygging av flere ballbinger og flater som er til fri bruk for hvem som helst i Oslo
- At det arbeides for opprettelse av flerbrukshus med rom for kreativ utfoldelse i alle bydeler. Øvingsrom for musikere og treningsrom for dansere, og liknende, bør være tilgjengelig i alle bydeler.
- sikre god tilgang til svømmehaller over hele byen

- redusere byråkratiet som idrett og annen frivillighet i dag møter på i kontakt med Oslo
- kulturminner og verneverdige bygg må gjøres tilgjengelige for alle og følge prinsippene for universell utforming
- jobbe for at alle kan benytte samme billettbestillingssystem ved kulturarrangementer
- øremerke midler til fritidsklubber
- gjennomføre en kartlegging av Oslos fritidsklubber, inkludert universell utforming og bruk av ledige/tilgjengelige kommunale lokaler
- sikre gode møteplasser mellom kommunen, bydelen og frivilligheten
- Legge til rette for samarbeid mellom skole og fritidsklubber, og annet frivillig arbeid for barn og unge
- Ha forutsigbare samarbeidsavtaler mellom kommunen og frivillige aktører
- Legge til rette for godt samarbeid mellom bydeler og frivillige aktører, for å i fellesskap finne gode løsninger på lokale utfordringer
- At idrettslag og andre som driver fritidsaktiviteter for barn og unge skal samarbeide med lokale skoler, særlig om aktiviteter for barn med funksjonsnedsettelse
- Øke satsning på frivillighetssentraler
- Bygge flere møteplasser på tvers av kultur, alder, tro og livssyn
- Støtte oppstart av nye prosjekter etter modell av «ungdom møter eldre», som ble gjennomført flere steder i Groruddalen før pandemien. Her hadde ungdomsskoleelever valgfag hvor de lærte om eldreomsorg, og praksis hvor de deltok i sosiale samlinger med eldre som en del av undervisningen.

Beredskap og sikkerhet

De senere årene har vist oss med all tydelighet at verden kan endre seg raskt. Når kriser oppstår, er det viktig å være forberedt. Oslo skal være en trygg by å bo i, i både gode og mindre gode dager. Beredskap er viktig, både lokalt og nasjonalt. I de neste fire årene bør være en viktig satsning å investere i økt beredskap i Oslo. Vi vet ikke når neste krise kommer, eller hvordan den vil være, men vi bør gjøre vårt beste for å være forberedt.

Partiet Sentrum vil:

- At det skal utarbeides en oversikt over byens tilfluktsrom, rommenes tilstand, og vurdere hvorvidt bygging av nye tilfluktsrom bør planlegges.
- Skaffe oversikt over byens beredskapslagre, og sørge for at vi er godt rustet til å trygge byens borgere i en akutt krise
- Videreføre arbeidet med å sikre byens vannforsyning, slik at vi har flere alternative vannkilder i fremtiden.
- At det skal foreligge gode backopløsninger som kan holde fjernvarmesystemer i drift ved eventuelle strømbrydd
- At Oslo skal ha god digital beredskap, sterkt personvern og sikkerhet mot hacking

- Sørge for at digitale løsninger for varsling ved kriser skal være flerspråklig og universelt utformet.
- At det skal gjennomføres beredskapsøvelser som forbereder byen på de kriser som kan oppstå. Slike øvelser skal det varsles om i god tid på flere språk, slik at ikke forbipasserende med vonde erfaringer retraumatiseres
- Innskrenke mulighetene til bruk av privat fyrverkeri, og sørge for bedre varsling på flere språk når dette tillates. Plutselig høye smell uten forvarsel kan være retraumatiserende for ofre for terror og krig

Demokrati og medborgerskap

Innbyggerne i Oslo skal oppleve at deres stemme blir hørt og lyttet til. Å redusere avstanden mellom politikere og innbyggere er viktig. Oslo har en rekke gode tiltak for å sikre dette. Partiet Sentrum ønsker å videreutvikle de gode tiltakene, samtidig som vi tenker nytt for å sørge for at alle opplever at deres stemme blir hørt helt inn i bystyresalen.

Innbyggerinvolvering og medvirkning

Når beslutninger tas er det viktig at alle stemmer det påvirker blir hørt. Økt grad av innbyggerinvolvering og medvirkning i alle slags politiske avgjørelser er bra for både demokratiet og byutviklingen. Partiet Sentrum vil ta aktive grep for å involvere innbyggere både i arbeidet i partigruppen og i bystyret forøvrig.

Partiet Sentrum vil:

- gjennomføre en kartlegging av innbyggerinvolvering og medvirkning i Oslo, og følge opp resultatene av dette med politisk handling
- gjøre saksdokumenter kortere, enklere å forstå og mer tilgjengelige for folk flest
- vurdere folkeavstemning eller innbyggerpanel i viktige saker
- at innspill fra innbyggere skal tillegges stor vekt ved beslutninger, spesielt i areal- og byggeplansaker som berører enkeltinnbyggers nærområde
- åpne opp kommunale prosesser slik at innbyggere enklere får innsyn
- samarbeide tett med lokale fagforeninger, organisasjoner, næringsforeninger, borettslag og andre aktører i saker som angår dem
- arbeide for forståelse mellom folk med forskjellig kulturell bakgrunn, ved å organisere møteplasser mellom beslutningstakere og innbyggere i bydelene

Et lokaldemokrati for alle

Oslos lokaldemokrati skal være for alle. Både valg og politiske beslutninger skal være tilgjengelig slik at alle får delta. Partiet Sentrum vil gå i front i arbeidet for at Oslo skal være et åpent og tilgjengelig lokaldemokrati for alle byens innbyggere.

Partiet Sentrum vil:

- sørge for at valglokaler og informasjon er tilgjengelig for alle, inkludert minoriteter
- utvide forhåndsstemningsmulighetene og opprettholde to-dagersvalg slik at alle får muligheten til å avgi sin stemme
- jobbe for å senke stemmerettsalderen ved lokalvalg til 16 år
- sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne får reell mulighet til å avlegge stemme ved valg, dette inkluderer retten til hemmelig valg. Myndighetene må videre sørge for tilgjengelig informasjon for alle
- fortsette med tegnspråktolkning av bystyremøtene, og utvide ordningen til flere politiske møtetyper
- sikre folkevalgte politikere gode rammevilkår for å gjennomføre sine folkevalgte verv og forpliktelser
- redusere byråder og ordførers lønnsnivå
- innføre et åpent lobbyregister for Oslo kommune slik at vi sikrer gjennomsiktighet og innsyn for byens innbyggere
- at valginformasjonsmateriell skal være tilgjengelig på flere språk
- at kommunen skal formidle valgkampmateriell på vegne av partiene til alle husstander, slik det gjøres i Kristiansand
- sikre at lokalpolitikere er tilgjengelig for innbyggerne, også etter at de er valgt

Styrking av bydelene

Beslutninger tas i veldig mange saker best mulig på et lavest mulig nivå nærmest innbyggerne. Bydelene har i dag ansvar for en rekke viktige saksfelt, for eksempel flere omsorgsoppgaver. Da er de nødt til å ha gode økonomiske vilkår for å lykkes. Partiet Sentrum ønsker å styrke bydelsutvalgene og bydelene, også økonomisk.

Partiet Sentrum vil:

- styrke bydelenes økonomi og utjevne de økonomiske forskjellene mellom bydelene
- flytte flere beslutninger og saksfelt til bydelsutvalgene
- vektlegge bydelsutvalgenes innspill i avgjørelsene som tas i bystyret
- at bydelsdirektørene ansettes av bydelsutvalgene

Oslos sentrale råd

Oslo kommune har fem sentrale brukerråd. Brukerrådene skal bidra til å sikre en bred, åpen og tilgjengelig medvirkning i kommunen. Partiet Sentrum mener at disse er nødt til å lyttes til i større grad enn i dag. At de har kommet på Oslos organisasjonskart er bra, men vi er nødt til å gjøre mer for at rådene får økt grad av medvirkning på relevante beslutninger.

Partiet Sentrum vil:

- sikre reell medvirkning og gode rammevilkår for Sentralt ungdomsråd, Det sentrale eldreråd, Rådet for kjønns- og seksualitetsmangfold, Rådet for personer med funksjonsnedsettelse og Rådet for flerkulturelle minoriteter
- gjennomføre en bred kartlegging om hvordan rådene opplever medvirkningen
- fremheve tydelig rådernes innspill i alle sakspapirer
- jobbe for å flere unge engasjerte i sentrale råd slik at de blir så representative som mulig for hele befolkningen
- sørge for at all relevant informasjon er lett tilgjengelig for rådene
- kreve at Oslos politikere setter seg inn i rådernes innspill før beslutninger tas